

Казки про мудрість

Ох!

Ох !

Колись-то давно, не за нашої пам'яті,-мабуть, ще й батьків і дідів наших не було на світі,-жив собі убогий чоловік з жінкою, а у них був один син, та й таке ледащо той одинчик, що лишенько! Нічого не робить - і за холодну воду не візьметься, а все тільки на печі сидить та просцем пересипається. Ніколи й не злазить: як подадуть їсти, то й їсть, а не подадуть, то й так обходиться. Батько й мати журяться: - Що нам з тобою, сину, робить, що ти ні до чого не дотепний? Чужі діти своїм батькам у поміч стають, а ти тільки дурно хліб їси! Так йому не до того: сидить та просцем пересипається. Журились-журились батько з матір'ю, а далі мати й каже: - Що ти таки, старий, думаєш з ним, що вже він до зросту дійшов, а така недотепа - нічого робить не вміє? Ти б його куди оддав, то оддав, куди найняв, то найняв, може б, його чужі люди чого вивчили. Порадилися, батько і оддав його у кравці вчитись. От він там побув днів зо три та й утік, виліз на піч - знов просцем пересипається. Батько його вибив добре, оддав до шевця шевства вчитись. Так він і звідтіля втік. Батько знов його вибив і оддав ковальства вчитись. Так і там не побув довго - втік. Батько: - Що робить? Поведу, - каже, - ледащо у інше царство: де найму, то найму,- може, він відтіля не втече. Взяв його й повів. Йдуть та йдуть, чи довго, чи недовго, аж увійшли у такий темний ліс, що тільки небо та земля. Увіходять у ліс, притомилися трохи, а так над стежкою стоїть обгорілий пеньок; батько й каже: - Притомився я - сяду, одпочину трохи. - От сідає на пеньок та: Ох! Як же я втомився! - каже. Тільки це сказав - аж з того пенька - де не взявся - вилазить такий маленький дідок, сам зморщений, а борода зелена аж по коліна. - Що тобі,- питає,- чоловіче, треба од мене? Чоловік здивувався: "Де воно таке диво взялося?" Та й каже йому: - Хіба я тебе кликав? Одчепись! - Як же не кликав,- каже дідок,- коли кликав! - Хто ж ти такий? - пита чоловік. - Я,- каже дідок,- лісовий цар Ох. Чого ти мене кликав? - Та цур тобі, я тебе і не думав кликати! - каже чоловік. - Ні, кликав: ти сказав: "Ох!" - Та то я втомився,- каже чоловік,- та й сказав. - Куди ж ти йдеш? - пита Ох. - Світ за очі! - каже чоловік.- Веду оцю дитину наймать,-може, його чужі люди навчать розуму, бо у себе дома - що найму, то й утече. - Найми,- каже Ох,-у мене: я його вивчу. Тільки з такою умовою: як вибуде рік та прийдеш за ним, то як пізнаєш його -бери, а не пізнаєш - ще рік служитиме в мене! - Добре, - каже чоловік. Погодилися,- чоловік і пішов собі додому, а сина повів Ох до себе. От як повів його Ох, та повів аж на той світ, під землю, та й привів до зеленої хатки, очеретом обтиканої. А в тій хатці усе зелене: і стіни зелені, і лавки зелені, і Охова жінка зелена, і діти, сказано - все, все. А за наймичок у Оха мавки - такі зелені, як рута! - Ну, сідай же,- каже Ох,- наймитку, та поїси трохи! Мавки подають йому страву - і страва зелена: він поїв. - Ну, - каже Ох,- піди ж, наймитку, дровець урубай та наноси. Наймит пішов. Чи рубав, чи не рубав, ліг на дрівця й заснув. Приходить Ох - аж він спить. Він звелів наносить дров, поклав на дрова зв'язаного наймита, підпалив дрова. Згорів наймит! Ох тоді взяв попільць, за вітром розвіяв, а одна вуглина і випала з того попелу. Ох тоді її сприснув живущою водою - наймит знов став живий, тільки вже моторніший трохи. Ох знову звелів наймитові дрова рубати; той знову заснув. Ох підпалив дрова, наймита спалив, попільць вітром розвіяв, вуглину сприснув живущою водою - наймит знов ожив і став такий гарний, що нема кращого! От Ох спалив його і втретє та знову сприснув вуглину живущою водою - і з того ледачого парубка та став такий моторний та гарний козак, що ні здумать, ні згадать, хіба в казці сказать. От вибув той парубок рік. Як вийшов рік, батько йде по сина. Прийшов у той ліс, до того пенька обгорілого, сів та й каже: - Ох! Ох і виліз із того пенька та й каже: - Здоров був, чоловіче! - Здоров, Ох! - А чого тобі треба, чоловіче?-питає Ох. - Прийшов,- каже,- по сина. - Ну, йди: як пізнаєш - бери його з собою, а не пізнаєш- ще рік служитиме. Чоловік і пішов за Охом. Приходить до його хати. Ох взяв, виніс мірку проса, висипав - назбігалось такого півнів! - Ну, пізнавай,- каже Ох,- де твій син? Чоловік дивився-дивився- всі півні однакові, один у один - не впізнав. - Ну,- каже Ох,- іди ж собі, коли не пізнав. Ще рік твій син служитиме в мене.

Чоловік і пішов додому. От виходить і другий рік; чоловік знову йде до Оха. Прийшов до пенька: - Ох! - каже. Ох до нього виліз. - Иди,- каже,- пізнавай! - Увів його в кошару- аж там самі барани, один в один. Чоловік пізнавав - пізнавав - не пізнав. - Иди собі, коли так, додому: твій син ще рік служитиме у мене. Чоловік і пішов, журачись. Виходить і третій рік; -чоловік іде до Оха. Іде та йде - аж йому назустріч дід, увесь, як молоко, білий, і одежа на ньому біла. - Здоров, чоловіче! - Доброго здоров'я, діду! - Куди ти йдеш? - Йду,- каже,- до Оха виручать сина. - Як саме? - Так і так,- каже чоловік. І розказав тому білому дідові, як він Охові оддав у найми свого сина і з якою умовою. - Е! - каже дід.- Погано, чоловіче, довго він тебе водитиме. - Та я вже,- каже чоловік,- І сам бачу, що погано, та не знаю, що його й робить тепер у світі. Чи ви, дідусю, не знаєте, як мені мого сина вгадать? - Знаю!- каже дід. - Скажіть же й мені, дідусю-голубчику! Бо все-таки, який він не був,- а мій син. - Слухай же,-каже дід,- як прийдеш до Оха, він тобі випустить голубів, то ти не бери ніякого голуба, тільки бери того, що не їстиме, а сам собі під грушею сидітиме та обскубуватиметься. То твій син! Подякував чоловік дідові та й пішов. Приходить до пенька: - Ох!- каже. Ох виліз до нього і повів його у своє лісове царство. От висипав Ох мірку пшениці, накликав голубів. Назліталось їх сила, і все один в один. - Пізнавай,- каже Ох,-де твій син! Пізнаєш - твій, не пізнаєш-мій. От всі голуби їдять пшеницю, а один сидить під грушею сам собі, надувся та обскубується. Чоловік і каже: - Ось мій син! - Ну, вгадав! Коли так - бери. Взяв перекинув того голуба,- і став з нього такий гарний парубок, що кращого й на світі немає. Батько зрадів дуже, обнімає його, цілує. Раді обидва! - Ходім же, сину, додому. От і пішли. Йдуть дорогою та й розмовляють. Батько розпитує, як там у Оха було; син розказує; то знову батько розказує, як він бідує, а син слухає. А далі батько й каже: - Що ж ми тепер, сину, робитимем? Я бідний і ти бідний. Служив ти три роки, та нічого не заробив! - Не журіться, тату, все гаразд буде. Глядіть,- каже,-тут полюватимуть за лисицями паничі, то я перекинусь хортом та піймаю лисицю. Паничі мене купуватимуть у вас; то ви мене продайте за триста карбованців,-тільки продавайте без ретязя. От у нас і гроші будуть, розживемось! Йдуть та йдуть,- аж так на узліссі собаки ганяють лисицю; так ганяють, так ганяють: лисиця не втече, хорт не дожене. Син зараз перекинувся хортом, догнав ту лисицю, піймав. Паничі вискочили з лісу: - Це твій хорт? - Мій! - Добрий хорт! Продай його нам. - Купіть. - Що тобі за нього? - Триста карбованців, без ретязя. - Нащо нам твій ретязь,-ми йому позолочений зробимо! На сто! - Ні. - Ну, бери гроші-давай хорта. Одлічили гроші, взяли хорта,-давай полювать. Випустили того хорта знову на лисицю. Він як погнав лисицю, то погнав аж у ліс, там перекинувся парубком і знову прийшов до батька. Йдуть та йдуть, батько й каже: - Що нам, сину, цих грошей,- тільки що хазяйством завестись, хату полагодить. - Не журіться, тату, буде ще. Тут,- каже,- тату, паничі їхатимуть по перепелиці з соколом. То я перекинусь соколом, а вони мене купуватимуть, то ви мене продайте знов за триста карбованців, без шапочки. От ідуть полем,- паничі випустили сокола на перепела; так сокіл женеться, а перепел тікає: сокіл не дожене, перепел не втече. Син перекинувся соколом,- так зразу йнасів того перепела. Паничі побачили: - Це твій сокіл? - Мій! - Продай його нам! - Купіть. - Що тобі за нього? - Як дасте триста карбованців, то беріть собі сокола, тільки без шапочки. - Ми йому парчеву зробимо! Поторгувались, продав за триста карбованців. От паничі пустили того сокола за перепелицею, а він як полетів та й полетів у ліс, там перекинувся парубком і знову прийшов до батька. - Ну, тепер ми розжились трохи,- каже батько. - Постійте, тату, ще буде. Як будемо,-каже,-іти через ярмарок, то я перекинусь конем, а ви мене продавайте. Дадуть вам за мене тисячу карбованців; тільки продавайте без недоуздка. От доходять до містечка там, чи що,- аж ярмарок. Син перекинувся конем - такий кінь, як змії, і приступить страшно. Батько веде того коня за недоуздок, а він гарцює, копитами землю вибиває. Тут понасходилось купців - торгують. - Тисячу, - каже,- без недоуздка, то й беріть! - Та навіщо нам цей недоуздок, ми йому срібну позолочену уздечку зробимо! Дають п'ятсот. - Ні! А це підходить

циган, сліпий на одне око: - Що тобі, чоловіче, за коня? - Тисячу, без недоуздка. - Ге! Дорого, батю: візьми п'ятсот з недоуздкою! - Ні, не рука,- каже батько. - Ну, шістсот...бери! Як узяв той циган торгуватися, як узяв,- так чоловік не спускає. - Ну, бери, батю, тільки з недоуздкою. - Е ні, цигане, недоуздок мій! - Чоловіче добрий, де ти бачив, щоб коня продавали без уздечки? І передасть ніяк... - Як хочеш, а недоуздок мій!- каже чоловік. - Ну, батю: я тобі ще п'ять карбованців накину,- тільки з недоуздкою. Чоловік подумав: недоуздок яких там три гривни вартий, а циган дає п'ять карбованців! Взяв і оддав. Пішов чоловік, взявши гроші, додому, а циган на коня та й поїхав. А то не циган -то Ох перекинувся циганом. Той кінь несе та й несе Оха - вище дерева, нижче хмари. От спустились у ліс, приїхали до Оха; він того коня поставив на стайні, а сам пішов у хату. - Не втік-таки від моїх рук!- каже жінці. От у обідню годину бере Ох того коня за повід, веде до водопою, до річки. Тільки що привів до річки, а той кінь нахилився пити та й перекинувся окуном та й поплив. Ох, не довго думавши, перекинувся і собі шукою та давай ганятися за тим окуном. Так оце-що нажене, то окунь одстовбурчить пірця та хвостом повернеться, а шука й не візьме. От вона дожене та: - Окунець, окунець, повернись до мене головою, побалакаєм з тобою! - Коли ти, кумонько, хочеш балакати,-каже окунець щуці,-то я й так чую! Знову-що нажене шука окуня та: - Окунець, окунець, повернись до мене головою, побалакаємо з тобою! А окунець одстовбурчить пірця та й каже: - Коли ти, кумонько, хочеш, то я й так чую! Довго ганялась шука за окуном - та ні, не дожене! А це підпливає той окунь до берега - аж там царівна шмаття пере. Окунь перекинувся гранатовим перснем у золотій оправі, царівна побачила та й підняла той перстень з води. Приносить додому, хвалиться: - Який я, таточку, гарний перстень знайшла! Батько любиться, а царівна не знає, на який його й палець надіти: такий гарний! Коли це через якийсь там час доповіли цареві, що прийшов якийсь купець. (А то Ох купцем перекинувся).Цар вийшов: - Що тобі треба? - Так і так: їхав я,- каже Ох,- кораблем по морю. Віз у свою землю своєму цареві перстень гранатовий та й упустив той перстень у воду... Чи ніхто з ваших не знайшов? - Так,-каже цар,-моя дочка знайшла. Покликали її. Ох як узявсь її просить, щоб оддала, бо йому, каже, і на світі не жить, як не привезе того персня! Так вона не оддає та й годі! Тут уже цар уступився: - Оддай,-каже,-дочко, а то через нас буде нещастя чоловікові, оддай! А Ох так просить: - Що хочете, те й беріть у мене,- тільки оддайте мені перстень! - Ну, коли так,-каже царівна,-то щоб ні тобі, ні мені!- та й кинула той перстень на землю. Той перстень і розсипався пшоном -так і порозкочувалось воно по всій хаті. А Ох, не довго думавши, перекинувся півнем та й давай клювати те пшоно. Клював-клював, все поклював. А одна пшонина закотилася під ноги царівні,- він тієї пшонини і не з'їв. Як поклював,-та в вікно й вилетів геть та й полетів собі... А з тієї пшонини та перекинувся парубок-і такий гарний, що царівна як побачила, так і закохалася одразу, та так же то щиро просить царя й царицю, щоб її оддали за нього: - Ні за ким,-каже,-я щаслива не буду, а за ним моє щастя! Цар довго морщився: "Як то за простого парубка оддати свою дочку?!" А далі порадилися-та взяли та й одружили їх, та таке весілля справляли, що увесь мир скликали!